

พฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อของคนประเทศบรูไนดารุสซาลาม

Media exposure of the country Brunei Darussalam

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัททิรา กลิ่นเลขา*¹

phattira@hu.ac.th

เกริ่นนำ

ซาลามัต ดาตัง (สวัสดิ์)

การสื่อสาร คือ กระบวนการที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผ่านช่องทางในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ ปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมแห่งการสื่อสารเป็นยุคที่มีความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การสื่อสารต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบททางสังคมให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มุ่งนำเสนอรูปแบบโครงสร้างการดำเนินงานต่างๆ ของสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศบรูไนดารุสซาลาม รวมทั้งการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานรายการ ควบคู่กับรูปแบบของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงบริบทที่มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์เนื้อหาหรือรูปแบบรายการ

ข้อมูลประเทศเนการาบรูไนดารุสซาลาม

ประเทศเนการาบรูไนดารุสซาลาม (Negara Brunei Darussalam) หรือเรียกสั้นๆ ว่าประเทศบรูไน มีเมืองหลวง คือ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน (Bandar Seri Begawan) ใช้ภาษามาเลย์ (Malay) เป็นภาษาราชการ และสามารถสื่อสารกันด้วยภาษาอังกฤษในวงการการศึกษาและแวดวงธุรกิจ มีพื้นที่ในประเทศ 5,765 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรประมาณ 400,000 กว่าคน ใช้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มีสมเด็จพระราชาธิบดีปกครอง มีพระนาม คือ สมเด็จพระราชาธิบดีฮัจญี ฮัสซานัลโบลเกียห์ มูอิซซัดดิน วัดเดาละห์ ศาสนาประจำชาติ คือ ศาสนาอิสลาม บรูไนเป็นประเทศผู้ส่งออกน้ำมันเป็นสินค้าหลัก มีเวลาเร็วกว่าประเทศไทย 1 ชั่วโมง กลุ่มผู้บริโภคที่สำคัญ คือ กลุ่มวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15-64 ปี) ที่อาศัยในเมือง ประชาชนมีกำลังซื้อสูงและมีจำนวนมากถึงร้อยละ 72 ของประชากรทั้งหมด มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ รายได้ประชากรต่อหัวสูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มประเทศอาเซียนรองจากสิงคโปร์และสูงเป็นอันดับ 5 ของโลก ซึ่งนิยมติดตามกระแสการบริโภคจากตะวันตกผ่านสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ มักตอบสนองต่อกลยุทธ์การตลาดอย่างรวดเร็ว และพร้อมหันไปใช้สินค้าใหม่ๆ ที่เพิ่งออกสู่ตลาด ดังนั้น การเลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เป้าหมายในการวางจำหน่ายสินค้าหรือจัดกิจกรรมจึงน่าจะเป็นทางเลือกลำดับต้นๆ ของการทำตลาดสินค้าในบรูไน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศกระทรวงพาณิชย์ ประจำเดือนสิงหาคม 2558)

*¹ รองหัวหน้าสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ปัจจุบันประเทศบรูไน ปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นประเทศเดียวในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปกครองด้วยระบอบนี้ โดยมีสุลต่าน(Sultan)เป็นผู้ปกครองในฐานะกษัตริย์ บริหารประเทศภายใต้หลักการ"วิถีชีวิตแบบมาเลย์ ศาสนาอิสลาม และยึดมั่นในระบบกษัตริย์" รวมทั้งใช้แนวคิรัฐสวัสดิการอิสลาม โดยรัฐให้หลักประกันการศึกษา การเคหะ และการรักษาพยาบาลตลอดชีวิตและไม่มีภาษีเงินได้

สื่อมวลชนในประเทศบรูไน

จากการที่ประเทศบรูไน ปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งสิทธิในการออกกฎหมายและควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายจึงเป็นของรัฐบาลที่มีพระราชอาธิบดีเป็นหัวหน้า สื่อมวลชนในประเทศจึงถูกรัฐบาลควบคุมอย่างเข้มงวด สื่อสิ่งพิมพ์บรูไนที่ปัจจุบันคงเหลืออยู่เพียงฉบับเดียวคือหนังสือพิมพ์บอร์เนียวูเลติน (Borneo Bulletin)หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษรายวันฉบับแรกของประเทศตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ.2496 มียอดจำหน่ายประมาณ 20,000ฉบับต่อวัน ถูกควบคุมด้วยกฎหมายและศาสนา เนื้อหาส่วนใหญ่จะนำเสนอรายงานความเคลื่อนไหวของราชวงศ์ ข้าราชการระดับสูง โครงการของภาครัฐและการลงทุนทางธุรกิจ เช่นเดียวกับกิจการแพร่ภาพกระจายเสียงที่รัฐบาลบรูไนเป็นเจ้าของและดำเนินการทั้งหมด

กิจการแพร่ภาพกระจายเสียง

สัญลักษณ์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งบรูไน (Radio Television Brunei) หรือ RTB

ความเป็นมา

สื่อวิทยุในประเทศบรูไนเริ่มกระจายเสียงตั้งแต่ พ.ศ.2500 และตามด้วยสื่อโทรทัศน์ที่เริ่มแพร่ภาพใน พ.ศ. 2518 โดยเริ่มออกอากาศโดยการอนุญาตของสุลต่านบรูไนขณะนั้น คือ สุลต่านโอมาร์ อาลี ไชฟุดดิน ซาอาดุล คัยรี วัดติน ผู้เป็นพระบิดาของสมเด็จพระราชาธิบดีฮัจญี อัซฮานัลโบลเกียห์ มูอิซซัดดิน วัดเตาะห์ สุลต่านองค์ปัจจุบัน โดยเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 เวลา 07.45 น. ได้ประกาศออกอากาศว่า "Inilah Radio Brunei" มีความหมายว่า "ที่นี่ วิทยุบรูไน" ขณะนั้นวิทยุบรูไนสามารถออกอากาศได้ในรัศมี 8 กิโลเมตรเท่านั้น และปัจจุบันมีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการออกอากาศเพื่อให้เข้าถึงประชาชนได้ทั้งหมดซึ่งในปี 2560 นี้ จะครบรอบ 60 ปี

ลักษณะการดำเนินงาน

การประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในประเทศบรูไนมีบรรษัทวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติบรูไน (Radio Television Brunei : RTB) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ควบคุมบริหารจัดการและผลิตเนื้อหาทั้งหมด สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งบรูไนนอกจากมีสถานีหลักอยู่ในตัวเมืองบันดาร์ศรีเบอกาวันและยังมีสถานีย่อยอีก 4 แห่ง ซึ่งก็สามารถครอบคลุมพื้นที่การรับชมได้ทั่วประเทศ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งบรูไนมีโทรทัศน์มีอยู่ 5 ช่อง และได้เปลี่ยนแปลงระบบการส่งสัญญาณเป็นระบบดิจิทัล มาตรฐาน DVB-T แล้ว คือ

1. RTB ช่อง 1 เป็นช่องข่าว และสารคดี

2. RTB ช่อง 2 เป็นช่องบันเทิง

3. RTB ช่อง 3 HD

4. RTB ช่อง 4 เป็นช่องนานาชาติ

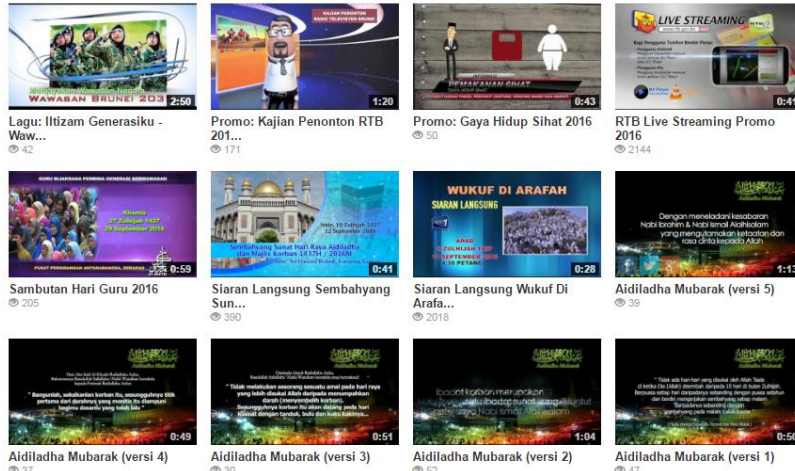

5. RTB ช่อง 5 เป็นช่องที่มีรายการแนวทางศาสนาอิสลาม เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2010

ออกอากาศทั้งภาษามาเลย์และภาษาอังกฤษ เนื้อหารายการแบ่งเป็นรายการทางศาสนา การศึกษา ละครท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษา รายการบันเทิง รายการตอบปัญหา รายการเด็กและวัยรุ่น รายการเกมโชว์ และข้อมูลโครงการที่เกี่ยวข้องรัฐบาล ไม่เน้นข่าวสารทางการเมืองและมีการนำเสนอข่าวสารของทางราชวงศ์อย่างน้อยวันละ 20 นาที

และมีการนำเสนอรายการออกอากาศทาง RTB Media Baru Youtube Channel อีกช่องทางหนึ่ง

และกิจการกระจายเสียงที่รัฐบาลระบุในเป็นเจ้าของประกอบด้วยวิทยุจำนวน 5 คลื่น คือ

1. คลื่น Nasional FM เป็นคลื่นแรกๆที่ดำเนินการออกอากาศเริ่มตั้งแต่ปี 1957 ออกอากาศเป็นภาษามลายู ออกอากาศตั้งแต่เวลา 04.30 น. ถึง 24.00 น.

2. คลื่น Pilihan FM ออกอากาศเป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 24.00 น.

3. คลื่น Pelangi FM ออกอากาศเป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน เป็นคลื่นสำหรับเด็ก เยาวชนและคนวัยเรียนออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 24.00 น.

4. คลื่น Harmoni FM ออกอากาศเป็นภาษามลายู เป็นคลื่นสำหรับคนอายุ 25 ปีขึ้นไป กลุ่มแม่บ้าน ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 24.00 น.

5. คลื่น Nur Islam FM ออกอากาศเป็นภาษามลายู เป็นคลื่นสำหรับคนอายุ 25 ปีขึ้นไป เป็นคลื่นเผยแพร่ศาสนาอิสลาม ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 24.00 น.

จะเห็นได้ว่าการแยกกลุ่มเป้าหมายในการรับฟังอย่างชัดเจน

เมื่อศึกษาระหว่างสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติบรูไนและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ถือได้ว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และดำเนินงานในลักษณะเดียวกันภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐเช่นเดียวกัน มีการลงนาม MOU เมื่อพ.ศ. 2544 ว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีด้านสารสนเทศและการกระจายเสียง เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนรายการวิทยุ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอันจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

เปรียบเทียบพันธกิจ วิสัยทัศน์ บทบาทหน้าที่ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติบรูไน (Radio Television Brunei: RTB)	สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (National Broadcasting Services of Thailand :NBT)
วิสัยทัศน์ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติบรูไนเป็นองค์กรสื่อที่มีคุณภาพและขับเคลื่อนในการสร้างชาติ	วิสัยทัศน์ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย เป็นสถานีหลักในด้านข่าวสารความรู้และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของสังคม เพื่อพัฒนาประเทศสู่สากล
พันธกิจ ดำเนินการพัฒนาข้อมูลข่าวสารและความรู้ทางสังคมที่ดี ด้วยการนำเสนอรายการที่มีคุณภาพ	พันธกิจ <ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการผลิตและเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ และการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ เข้าใจ และเกิดความรู้ สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ 2. ให้คำปรึกษาและวางแผนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ภาคีรัฐอย่างเป็นระบบครบวงจรทั้งในและต่างประเทศ 3. บริหารจัดการสื่อโทรทัศน์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4. พัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ 5. พัฒนาเทคโนโลยีด้านโทรทัศน์ และNew Media ที่เกี่ยวข้องให้เกิดประสิทธิภาพและทันสมัยเสมอ การบันทึกสัญญาณโทรทัศน์ (Video Recording)
บทบาทและหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมภาพลักษณ์ ของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ 2. ยึดมั่นในแนวคิดของมลายูอิสลาม 3. พันธมิตรเชิงกลยุทธ์ในการสร้างชาติให้ตระหนักถึง 'วิสัยทัศน์บรูไน ปี2035' 4. สร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลและประชาชน 5. แนะนำบรูไนดารุสซาลามให้เป็นที่รู้จักต่อสังคมโลกผ่านทางช่องRTB 4 	ค่านิยมขององค์กร <ol style="list-style-type: none"> 1. ความคิดสร้างสรรค์ ทำงานอย่างมืออาชีพ เป็นทีมและบูรณาการ 2. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตบริการ

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ

“การบริโภคสื่อของประชาชนชาวบรูไน คือ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์มาเลย์ หนังสือพิมพ์จีน หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้บริโภคก็จะแตกต่างกันออกไป ถ้าเป็นภาษาอังกฤษก็จะเป็นกลุ่มคนมีการศึกษา นักศึกษาต่างประเทศ ชาวต่างชาติ โดยการรับทราบข่าวจากของทางบ้านเมืองก็จะรับทราบจากสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ คนท้องถิ่นเองก็รับทราบข่าวสารภายในก็จากหนังสือพิมพ์เหล่านี้ เพราะฉะนั้นก็ถือว่าเป็นสื่อที่ขาดไม่ได้ การติดตามข่าวสารของคนที่นี่ก็จะให้ความสนใจ นอกเหนือจากสื่อโซเชียลมีเดีย ก็ผ่านสื่อต่างๆเหล่านี้ ซึ่งก็จะมีสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุด้วย” (สัมภาษณ์เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน, 2560)

จากรูปแบบการดำเนินการงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์บรูไน ซึ่งการดำเนินงานจะอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลและหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด มีช่วง Prime time คือ 08.00 น. และรายการข่าวเป็นรายการที่ได้รับความนิยมสูงสุด ของกลุ่มผู้ชมรายการโทรทัศน์ประเทศบรูไน การทำรายการหรือข่าวจะให้ความสำคัญกับข่าวของรัฐบาล มุ่งเน้นให้มีความสามัคคี

“ชาวบรูไนชอบดูหนังผี ซีรีส์เกาหลี ดารายอดนิยมของบรูไนไม่มี แต่นิยมนักร้องชาวต่างชาติ เช่น เกาหลี มาเลเซีย อินโดนีเซีย นิยมฟังเพลง K-pop และนิยมดูเคเบิลทีวีแอสโตร (ASTRO) ของมาเลเซีย เช่น ดูช่อง HBO” (สัมภาษณ์เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน, 2560)

การเปิดรับสื่ออีกประเภทหนึ่งคือ “ภาพยนตร์” ซึ่งทั้งประเทศมีโรงภาพยนตร์อยู่เพียง 5 แห่ง โดยโรงภาพยนตร์จะฉายหนังจากฮอลลีวูด หนังจากมาเลเซียหรืออินโดนีเซียเป็นหลัก โดยอัตราการเข้าชมในแต่ละวันละ หรือแต่ละเวลาจะต่างกัน และราคาผู้ใหญ่และเด็กจะแตกต่างกัน สามารถเข้าชมได้ทั้งครอบครัว

“ การใช้เทคโนโลยีของสื่อสารของชาวบรูไน เช่น การโฆษณาขายของ การโฆษณาทางธุรกิจต่างๆ ยังคงใช้โทรศัพท์ในการติดต่อ สะท้อนให้เห็นว่ายังไม่เป็นสังคมดิจิทัลมากนัก และอีกส่วนหนึ่งบรูไนก็ไม่ใช่สังคมแห่งการวิพากษ์วิจารณ์ อย่างเช่นการใช้สื่อโซเชียลของหนังสือพิมพ์ Borneo Bulletin ที่ไม่ใช่ Facebook Twitter ในการลงข้อมูล แต่จะใช้ Instagram ซึ่งก็มีจุดบอดคือไม่สามารถย้อนกลับมาดูข้อมูลเก่าได้ เพราะฉะนั้น จะไม่มีการอัปเดตข่าวสารบ่อยๆ จะเลือกเฉพาะเรื่องที่สำคัญจริงๆ ดังนั้น ความจำเป็นของการใช้สื่อโซเชียลของสื่อมวลชนไม่มากนัก ทำให้ประชาชนเข้าถึงข่าวน้อยอยู่ ซึ่งก็ถือว่ามีความระมัดระวังในการใช้สื่อพอสมควร” (สัมภาษณ์ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2560)

สรุปการดำเนินงาน

การดำเนินงานสื่อสารมวลชนในประเทศบรูไนไม่ว่าจะเป็นสื่อของรัฐหรือเอกชนจำเป็นจะต้องดำเนินงานอย่างระมัดระวังและเข้มงวดให้อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด และอยู่ภายใต้กรอบของศาสนาตามอุดมการณ์ “วิถีชีวิตแบบมาเลย์ ศาสนาอิสลาม และ ยึดมั่นในระบอบกษัตริย์” และจำเป็นต้องมีการควบคุมตนเองในการนำเสนอ (Self-censorship) เพื่อสนับสนุนให้สังคมไร้ความขัดแย้ง มีความสงบสุขหากทำผิดเช่นการรายงานเท็จ ข้อมูลผิดพลาดก็จะมีโทษจำคุก ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ ดังนั้นการทำงานของสื่อมวลชนบรูไนจึงไม่มีเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้เลย สื่อถูกปลูกฝังให้มีอุดมคติของการรับใช้ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มากกว่าคำนึงถึงเสรีภาพในการสื่อสาร แต่ก็ยังมีทางเลือกอื่นๆให้กับประชาชนในการเปิดรับสื่อจากต่างประเทศ

อ้างอิง

การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของประเทศบรูไน สัมภาษณ์ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560

การบริโภคสื่อของชาวบรูไน สัมภาษณ์ เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2560

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (DITP) ชี้ช่องการค้า ประจำเดือนสิงหาคม 2558 (ออนไลน์) ค้นหาจากเว็บไซต์ www.ditp.go.th

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติบรูไน (ออนไลน์) ค้นหาจากเว็บไซต์ <http://www.rtb.gov.bn>

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (ออนไลน์) ค้นหาจากเว็บไซต์ <http://tv11.prd.go.th>

RTB Media Baru Youtube Channel (ออนไลน์) ค้นหาจากเว็บไซต์

<https://www.youtube.com>